

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

*«Взаємозв'язок рівнів тривожності та акцентуації
характеру у студентів-першокурсників вишу»*

Виконав: здобувач 2 курсу,
групи ПС-21-2вм
спеціальності 053 «Психологія»
Рябуха Н.В.
Керівник: Гаркуша І.В.
PhD з соц. ком., доц.

Дніпро
2023 р.

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи здобувача

Рябухи Наталі Володимирівни

на тему: «Взаємозв'язок рівнів тривожності та акцентуацій характеру у студентів-першокурсників вишу».

Кваліфікаційна робота магістра 2-го курсу за спеціальністю 053 «Психологія» (Університет імені Альфреда Нобеля, м. Дніпро, кафедра інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи) присвячена актуальній проблемі взаємозв'язку рівнів тривожності та акцентуацій характеру у студентів-першокурсників вишу.

Акцентуації як крайні варіанти норми стали предметом дослідження багатьох науковців (В. М. Бехтерев, П. Б. Ганнушкін, О. В. Кербіков, Е. Кречмер, К. Леонгард, А. Є. Личко, Р. К. Ушаков) і водночас латентним явищем для оточуючих, в тому числі для батьків, педагогів, психологів, соціальних працівників. Науковцями доведено, що загострені риси характеру виступають детермінуючим фактором багатьох поведінкових актів суб'єкта, в тому числі і формування шкідливих звичок (Г. В. Ложкін, Н. І. Пов'якель).

З'ясовано, що акцентуації розвиваються в період становлення характеру і згладжуються з дорослішанням. Особливості характеру при акцентуації можуть виявлятися не постійно, а лише в деяких ситуаціях, в певній обстановці, і майже не виявлятися в звичайних умовах. Соціальна дезадаптація при акцентуації або зовсім відсутня, або буває нетривалою.

При акцентуаціях порушення виникають лише при певного роду психічних травмах, в деяких важких ситуаціях, а саме лише тоді, коли вони адресуються до «місця найменшого опору», до «слабкої ланки» даного типу характеру. При кожному типі акцентуації є властиві йому, відмінні від інших типів, «слабкі місця». Все це зумовлює актуальність вивчення акцентуацій характеру особистості підлітка та необхідність аналізу причин формування акцентуацій у підлітковому віці.

Метою дослідження було теоретичне обґрунтування та експериментальне дослідження взаємозв'язку рівнів тривожності та акцентуацій характеру підлітків. Згідно з концептуальною гіпотезою дослідження, мали встановити та проаналізувати зв'язки між двома рядами показників: показниками акцентуованих рис та показниками тривожності студентів-першокурсників вишу. Задня перевірки гіпотези було дібрано комплекс діагностичних методів, а саме методи аналізу (розчленування цілого на частини) і синтезу (дослідження взаємозв'язку, єдності цілого, утвореного з певних частин) є основою будь-якого дослідження загалом і гендерної психології зокрема. Із соціологічних методів –

анкетування, із педагогічних – бесіда, із лінгвістичних – вивчення мовних повідомлень, із психологічних-спостереження, експеримент, анкетування, інтерв'ювання, тестування, моделювання. Із соціально-психологічних методів – опитування.

Представлено найбільш відомими методами дослідження акцентуацій та тривожності характеру: методики «Акцентуації характеру» Леонгарда-Шмішека; «Шкала тривоги» Спілбергера-Ханіна; «Шкала самооцінки» Розенберга; Фрайбургський особистісний опитувальник; «Шкала тривожності» А.М. Прихожан

З метою вивчення взаємозв'язку між рівнем тривожності та акцентуаціями характеру у підлітків, було проведено дослідження, у якому взяли участь 80 респондентів віком від 17-ти до 19-ти років.

Визначено, що чим вищий рівень тривожності, тим нижчий рівень самооцінки і навпаки ($p < 0,05$). Досліджено, що чим вищий рівень тривоги, тим вище є рівень схильності проявлення її особливо в стресових ситуаціях, яскраво відображено дане явище у застряглому типу ($r = 0,925$, $p < 0,01$). При високому рівні тривоги, особливо у представників демонстративного типу, вони схильні до зниження контактності, блокування свого психоемоційного простору, або навпаки – до психопатії ($r = -0,853$, $p < 0,05$).

Ключові слова: тривожність, акцентуації, підлітки, самооцінка, взаємозв'язок.

SUMMARY
for qualification work Natalia Ryabukha
on the topic
« The Relationship between Anxiety Levels and Character Accentuations among
First-Year University Students »

The 2nd-year master's qualification work in specialty 053 «Psychology» (Alfred Nobel University, Dnipro, department of innovative technologies in pedagogy, psychology and social work) is devoted to the current problem of Relationship between levels of anxiety and accentuations of character in first-year university students.

Accentuations as extreme variants of the norm have become the subject of research by many scientists (V. M. Bekhterev, P. B. Hannushkin, O. V. Kerbikov, E. Krechmer, K. Leongard, A. E. Lychko, R. K. Ushakov) and at the same time, it is a latent phenomenon for others, including parents, teachers, psychologists, and social workers. Scientists have proven that sharpened character traits are a determining factor in many behavioral acts of the subject, including the formation of bad habits (G.V. Lozhkin, N.I. Povyakel).

It was found that accentuations develop during the period of character formation and smooth out with adulthood. Features of character with accentuation may not be manifested constantly, but only in some situations, in a certain environment, and almost not be manifested in ordinary conditions. Social maladaptation with accentuation is either completely absent or short-lived.

With accentuations, violations occur only with certain types of mental trauma, in some difficult situations, namely only when they are addressed to the "place of least resistance", to the "weak link" of a given type of character. Each typical accentuation has its own "weaknesses", different from other types. All this determines the relevance of the study of accentuations of the personality of a teenager and the need to analyze the reasons for the formation of accentuations in adolescence.

The purpose of the study was theoretical substantiation and experimental study of the relationship between anxiety levels and character accentuations of adolescents.

According to the conceptual hypothesis of the research, we had to establish and analyze the relationships between two series of indicators: indicators of accentuated features and indicators of anxiety of first-year university students. After testing the hypothesis, a complex of diagnostic methods was chosen, namely, the methods of analysis (dismemberment of the whole into parts) and synthesis (the study of the relationship, unity of the whole formed from certain parts) are the basis of any study in general and gender psychology in particular. From sociological methods – questionnaires, from pedagogical – conversation, from linguistic – study of language

messages, from psychological – observation, experiment, questionnaire, interview, testing, modeling. From socio-psychological methods – survey.

Presented by the most famous methods of researching accentuations and character anxiety: Leonhard-Smishek's "Character Accentuation" method; Spielberger-Hanin's "Anxiety Scale"; "Self-esteem scale" by Rosenberg; Freiburg personality questionnaire; "Anxiety scale" A.M. Prihozhan.

In order to study the relationship between the level of anxiety and accentuations of character in teenagers, a study was conducted in which 80 respondents aged 17 to 19 took part.

It was determined that the higher the level of anxiety, the lower the level of self-esteem and vice versa ($p < 0.05$). It was studied that the higher the level of anxiety, the higher the level of tendency to manifest it, especially in stressful situations, this phenomenon is clearly reflected in the stuck type ($r = 0.925$, $p < 0.01$). This type with a high level of anxiety is the basis of real trouble in the most important spheres of activity. With a high level of anxiety, especially in representatives of the demonstrative type, they tend to reduce contact, block their psycho-emotional space, or vice versa - to psychopathy ($r = -0.853$, $p < 0.05$).

Key words: anxiety, accentuations, teenagers, self-esteem, relationship.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКІВ РІВНЯ ТРИВОЖНОСТІ ТА АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ У СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ВИШУ	8
1.1. Акцентуації характеру як психологічний феномен.....	8
1.2. Тривожність як психологічний феномен.....	11
1.3. Теоретичне обґрунтування впливу акцентуацій характеру на рівень тривожності студентів-першокурсників вишу	16
Висновки до першого розділу	19
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ РІВНІВ ТРИВОЖНОСТІ ТА АКЦЕНТУАЦІЇ ХАРАКТЕРУ У СТУДЕНТІВ-ПЕРШОКУРСНИКІВ ВИШУ	21
2.1. Методичні засоби, організація та математичний апарат діагностичного дослідження	21
2.2. Результати емпіричного дослідження а їх обговорення	26
2.3. Результати дослідження зв'язку рівнів тривожності із супутніми особистісними компонентами та акцентуаціями характеру	42
2.4. Теоретичні аспекти зниження рівнів тривожності та акцентуації характеру	58
Висновки до другого розділу	61
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	73